

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА
ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

**БУХОРО ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
ПЕДАГОГИКА ВА ИЖТИМОЙ ФАНЛАР ФАКУЛЬТЕТИ
ИЖТИМОЙ ФАНЛАР КАФЕДРАСИ**

«ХОЖАГОН-НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИ, УНИНГ ШАРҚ РЕНЕССАНСИДА ТУТГАН ЎРНИ

**(ХОЖА АҲРОР ВАЛИЙ
таваллудининг 620 йиллигига бағишлаб)»
мавзусидаги
халқаро илмий-амалий анжуман**

ТЎПЛАМИ

2024 йил 6-7 июнь

Бухоро-2024

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА
ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

**БУХОРО ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
ПЕДАГОГИКА ВА ИЖТИМОЙ ФАНЛАР ФАКУЛЬТЕТИ
ИЖТИМОЙ ФАНЛАР КАФЕДРАСИ**

«ХОЖАГОН-НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИ, УНИНГ ШАРҚ РЕНЕССАНСИДА ТУТГАН ЎРНИ

**(ХОЖА АҲРОР ВАЛИЙ
таваллудининг 620 йиллигига бағишлаб)»
мавзусидаги
халқаро илмий-амалий анжуман**

ТЎПЛАМИ

2024 йил 6-7 июнь

Бухоро-2024

*Хожагон-Нақшбандия таълимоти, унинг Шарқ ренессансида тутган ўрни
(Хожа Аҳрор Валий таваллудининг 620 йиллигига бағишлаб)*

**Хожагон-Нақшбандия таълимоти, унинг Шарқ ренессансида тутган ўрни (Хожа Аҳрор Валий таваллудининг 620 йиллигига бағишлаб)
Халқаро илмий-амалий анжуман тўплами. 6-7 июнь 2024 йил.**

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Абдуҳаким Зиёитдинович ШАРИПОВ – Бухоро давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар кафедраси мудир фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор.

Очил Сирожович СИРОЖОВ – Бухоро давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар кафедраси профессори, тарих фанлари номзоди

Холидахон Холиқовна РАХМАТОВА – Бухоро давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар кафедраси профессори, фалсафа фанлари доктори (DSc)

Ражаб Эргашевич ҚИЛИЧЕВ – Бухоро давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар кафедраси доценти, тарих фанлари номзоди

Зубайдилло Ибодиллоевич НАРЗИЕВ – Бухоро давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар кафедраси доценти, фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент.

Мубин Рустамович ШОКИРОВ – Бухоро давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар кафедраси доценти, фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
2024 йил 2 мартдаги 101-Ф-сон фармойишига асосан.

Мазкур тўлам Бухоро давлат педагогика институти илмий техник кенгашининг 2024 йил ____ сонли мажлиси баёни асосида нашрга тавсия этилган.

©Ижтимоий фанлар кафедраси
©БухДПИ

2. Ma'naviyat yulduzlari, T., 1999.
3. Богаевский Н. В. „Мечеть Ходжа Ахрара и медрессы Надыр диван беги. Планы, фасады и разрезы.»,.. *Туркестанский альбом*, 1871—1872.
4. Бертелс Е.Э. Суфизм и суфийская литература. – Москва: Наука, 1965
5. Бобохонов Ш., Мансур А. Нақшбандийя тариқатиға оид кўлёмалар фихристи. Т.: Мовароуннахр, 1993. 22-23-бетлар.
6. Knish A.D. Musulmon tasavvufi. - Tarjimon Qodirqul Ro`zmatzoda-Toshkent, «Fan ziyosi» nashriyoti, 2022.-448 b.
7. Komilov N. Tasavvuf. Toshkent: «Movarounnahr»- «O`zbekiston», 2009. – 446 b.
8. Navro`zova G.N., Raxmatova X.X. Naqshbandiya tushunchalari genezisi. «Buxoro» nashriyoti, 2010. 232 b.

ХЎЖА АҲРОП ВАЛИЙ ТАРИҚАТИДА ТАРБИЯВИЙ ЖИҲАТНИНГ ЁШЛАРГА ТАЪСИРИ

Туганова Луиза Джусраевна – Чирчиқ давлат педагогика университети ўқитувчиси

Аннотация. Тарихий ривожланиш жараёнида шаклланиб келаётган ижтимоий муносабатларнинг асоси сифатида бағрикенглик, дўстлик, тинчлик каби тушунчаларнинг бугунга келиб йўқолиб кетаётганини гувоҳи бўлмоқдамиз. Тасаввуф таълимотида жамиятнинг ривожланишига сабаб маънавий, маданий меросимизга бўлган эътибор, бугунги кунда мавжуд муаммоларнинг ечимига айланишига бўлган муносабатлар албатта уни ўрганишни давом эттириш билан боғлиқ ҳолда амалга ошириш мумкин. Ҳар бир қарашнинг ўзига хос жиҳатларини кўра олиш, уни ўрганишга бўлган қизиқишни ошириш учун унинг аҳамиятли тарафини кўра олиш, кўп ва машаққатли изланишлар ёрдамида бўлишини унутмаслигимиз ва тарихий меросимизнинг нақадар бойлигини кўра олишимиз тўғрисида ёритилган.

Калит сўзлар: Марказий Осиё, таълимот, ислом, тасаввуф, тариқат, сўфий, аскетизм.

Кириш. Қадимдан маълумки маданий, маънавий ва илмий мероснинг муҳим қисмининг шаклланиши тарихан бизга маълум бўлган Марказий Осий минтақасига тўғри келган бўлиб, Турон, Туркистон ва Мовароуннахр деб номланган ҳудудларни тасаввуф таълимоти билан боғлиқ ҳолда ўрганиш жараёни бошланган. Чунки тасаввуф таълимоти у ёки бу жиҳатдан яшаш тарзимиз, маданиятимиз, ижтимоий-фалсафий ғояларимиз тасаввурига катта таъсир кўрсатган. Гарчи тасаввуф мактабларининг ташкил топиши дастлаб Куфа, Бағдод, Басра, Миср каби ислом дини кенг тарқалган ҳудудлар билан боғлиқ бўлса-да, кейинчалик Марказий Осиёда бутун ислом олами миқёсида умумэътироф этилган Яссавийа, Хожагон-Нақшбандийа ва Кубравийа каби йирик тасаввуф тариқатлари вужудга келган [1].

Е.Э.Бертельснинг «Суфизм и суфиская литература» асарида қайд этилишича: «Тасаввуф адабиётини ўрганмасдан туриб, ўрта асрлар мусулмон Шарқи маданий ҳаёти ҳақида тасаввурга эга бўлиш мумкин эмас, бу адабиётдан хабардор бўлмасдан Шарқнинг ўзини ҳам англаш қийин» [2. С.54] деган қимматли фикрларни келтириб ўтган. Тасаввуф таълимоти Мовароуннаҳр маданияти ва адабиёти илми таъсирида тараққий этган ва янги халқ ғояларининг шаклланишига туртки бўлган. Шу тариқа Мовароуннаҳрнинг ислом маданиятида тасаввуфнинг тутган ўрни беқиёс. Тасаввуф амалиёти билан машғул кишилар сўфийлар деб юритилган. «Сўфий» сўзининг келиб чиқиши бўйича қуйидаги тахминлар мавжуд бўлиб, бири Пайғамбар Алайҳиссаломнинг муборак масжидлари ёнида баъзи камбағал саҳобалар суфи (супа)да яшаганликлари учун улар «аҳли суффа» ёки «асҳоби суффа» дейилган. Бошқаси «суф» жун, кийим, «сўфий» эса, жун мато кийган киши, жандапўш дегани. Сўфийлар одатда жундан кийим кийиб юрганликлари учун шундай тушунча келиб чиққан.

Сўфийлар қаторига муҳаддислар, қорилар, косиблар, тижоратчилар кирган. Бу даврларда «сўфий» ёки «ат-тасаввуф» атамалари ҳали кенг тарқалмаган. Сўфийлар жуда камтарона ҳаёт тарзини ёқлашган ва жамиятда белгиланган талабларни бажариш, ҳамда «аскетизм» дунё лаззатларидан воз кечиш каби ғоялани шакллантирганлар. Бу орқали шахсий эркинлик, яъни рухий маънавийликка сингиш орқали комил инсон даражасига эришишга асосланганлигини ўрганишимиз мумкин. Шу жумладан Вали Хўжа Аҳрорнинг бу таълимотга қўшган ҳиссаси беқиёс.

Вали Хўжа Аҳрор XV асрнинг таниқли сўфий тасаввуфчиси ва олими бўлиб, Марказий Осиё ва Ҳиндистонда сўфийлик ривожига катта таъсир кўрсатган. Унинг маънавий мероси ҳозирги замонда тасаввуфни тушуниш ва амалда қўллаш учун долзарб ва муҳим бўлиб қолмоқда. Унинг ички тинчлик, раҳм-шафқат ва қўшнига бўлган муҳаббат ҳақидаги таълимотлари кўплаб сўфийлар учун намуна бўлиб келган. Вали Хўжа Аҳрор, шунингдек турли динларга мансуб одамлар ўртасида тинчлик ва тотувликни тарғиб қилиш билан машғул бўлган. Унинг фарқларни ҳурмат қилиш ва бошқа эътиқодларга нисбатан бағрикенглик ҳақидаги таълимотлари бизнинг замонамизда долзарб бўлиб қолмоқда, чунки дунё ҳали ҳам динлараро мулоқот ва ҳамкорликка муҳтож эканлиги бизга ҳам маълум[3].

Сўфийлик таълимотининг ёш авлодга сезиларли таъсирини кўрсатиши мумкин, чунки у ички инсонда донолик, хотиржамлик ва камтарликни ривожлантиришга қаратилган эзгу амаллари замонавий ҳаётнинг тез суръатларда ва шиддат билан ривожланиб келаётган бир вақтда, ёшларнинг ички оламини шакллантириши, жамиятда мавжуд бугунги муаммоларга ечим бўла олади. Бу тариқа таъсирнинг тўғри қўлланилиши ибодат ва шунга ўхшаш амалиётлар ёшларга ўз қадриятлари, мақсадлари ва истакларини тушуниб етишга ёрдам беради.

Сўфийлик бошқа маданиятлар ва динларни қабул қилишни ҳам қўллаб – қувватлайди, шунинг учун маданиятлараро ва динлараро мулоқотга қизиққан ёшлар унда бағрикенглик ва фарқларни ҳурмат қилиш ҳақидаги қимматли таълимотни топишлари мумкин. Бундан ташқари, тасаввуфнинг севги, раҳм-шафқат фидоийлик ҳақидаги таълимотлари ёш авлодни янада ахлоқий ва маънавий тарбиясини ривожлантиришга илҳомлаштириши мумкин.

Хулоса ўрнида шуни белгилаб ўтиш керакки умумий олганда, тасаввуф таълимоти чуқур маънавият, ички ривожланиш ва ўзини ва атрофдаги дунёни тушунишга интилаётган ёшлар учун қимматли манба бўлиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

- [1]. <https://www.mirarab.uz/ruknlar/63>
- [2].Бертельс Е.Э. Суфизм и суфийская литература. – М.: Наука, 1995.-С.54
- [3].Мухаммад Содиқ Мухаммад Юсуф.Тасаввуф ҳақида тасаввур. Т.:Мовароуннаҳр.2004.Б.30
- [4].<https://dzen.ru/a/ZUTrMUdrLxaShioo>

НАВОИ О НАЗНАЧЕНИИ ЧЕЛОВЕКА, СМЫСЛЕ ЕГО ЖИЗНИ И ДУХОВНОГО СОВЕРШЕНСТВА

Вафоева Диляфруз Ортиқовна – преподаватель кафедры Общественные науки БГПИ

Аннотация. В статье научно проанализировано мировоззрение Алишера Навои, в них вырисовывается его личность, его мечты и идеалы. Он создал образ идеального человека. Он мечтал о сильном централизованном государстве, управляемом мудрым и справедливым государем.

Ключевые слова: человек, смысл, жизнь, духовного совершенства, суфизм, истина, мудрец, неуклонность продвижения.

Annotatsiya. Maqolada Alisher Navoiyning dunyoqarashi ilmiy tahlil qilinadi, ularda uning shaxsiyati, orzu-umidlari, ideallari namoyon bo'ladi. U ideal inson obrazini yaratdi. U dono va adolatli inson tomonidan boshqariladigan kuchli markazlashgan davlatni orzu qilardi.

Kalitso'zlar: inson, ma'no, hayot, ma'navi ykamolot, so'fiylik, haqiqat, donishmand, taraqqiyo tsobitligi.

Abstract. The article scientifically analyzes the worldview of Alisher Navoi; his personality, his dreams and ideals emerge in them. He created the image of an ideal person. He dreamed of a strong centralized state, ruled by a wise and fair sovereign.

Keywords: man, meaning, life, spiritual perfection, Sufism, truth, sage, steadfastness of advancement.

Навои даёт уроки познания Истины путникам. Одним из доказательств того, что «Смятение праведных» («Хайратул аброр») связан с «Сокровищницей тайн» Низами, признанной тайнописью суфиев, служат